

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 28 maj 1946 kl. 2 e. m.

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion om utredning och förslag angående riktlinjer för planläggning av bebyggelsen i Bohusläns fiskelägen.

I en inom första kammaren väckt, till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 183, har herr *Mattsson* m. fl. hemställt, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t, med beaktande av i motionen anförda synpunkter, ville föranstalta om utredning angående riktlinjer för planläggning av bebyggelsen i Bohusläns fiskelägen samt för riksdagen framlägga de förslag vartill utredningen kan giva anledning.

I fråga om motiveringen får utskottet hänvisa till den med förenämnda motion likalydande motionen II: 379.

Nu förevarande spørsmål har jämväl tidigare varit föremål för riksdagens prövning.

Vid riksdagen 1945 hemställdes sålunda i två likalydande motioner, I: 39 och II: 70, att riksdagen hos Kungl. Maj:t ville begära, att en kommitté av personer, som äga ingående kännedom om fiskelägenas näringsliv, arbetsorganisation och bebyggelse samt förfarenhet i plantekniska och praktiska värv, tillsattes med uppdrag att framkomma med förslag till riktlinjer för reglering och planläggning av bebyggelsen i Bohusläns fiskelägen.

I sitt utlåtande, nr 3, hemställde första kammarens andra tillfälliga utskott, att motionen I: 39 icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda. Första kammaren biföll utskottets hemställan. Andra kammarens tredje tillfälliga utskott tillstyrkte i sitt utlåtande nr 9 bifall till motionen II: 70, och andra kammaren beslöt i enlighet härmed. På grund av kamrarnas olika beslut hade sålunda frågan för denna gång fallit.

Över nu förevarande motion har utskottet inhämtat utlåtanden från länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som i sin tur hört länets hushållningssällskap, från byggnadsstyrelsen samt från Svenska västkustfiskarnas centralförbund.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län hänvisar till sitt förra året avgivna yttrande, som finnes återgivet i första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3 vid 1945 års riksdag, samt anför.

Länsstyrelsen har icke funnit anledning att frångå den standpunkt, som länsstyrelsen intog i samma yttrande. Länsstyrelsen anser sålunda fortfarande, att det icke torde låta sig göra att lösa frågorna om reglering och planläggning av bebyggelsen i Bohusläns fiskelägen genom utarbetande av sådana allmänna

Bihang till riksdagens protokoll 1946. 12 saml. 2 avd. Nr 9.

riktlinjer, vartill motionärerna syfta. En sådan generalisering, som dylika riktlinjer lätt skulle leda till, synes snarare kunna motverka den individuella behandling av varje samhällets egenartade behov, som just i dessa samhällen är påkallad. En lycklig lösning av de bohusländska fiskelägenas bebyggelsefrågor torde bäst främjas genom att ett tillräckligt antal kunniga stadsplanetekniker, som ha möjlighet att ägna samhällena ett omsorgsfullt och individuellt studium, finnas till förfogande ävensom att erforderliga medel kunna erhållas för planarbetets bedrivande.

Vad särskilt angår möjligheten att erhålla förskottsmedel av staten för upprättande av byggnadsplaner vill länsstyrelsen nämna, att av länsstyrelsen den 20 juli 1943 gjorda ansökningar om erhållande av dylika medel i förskott fortfarande, såvitt länsstyrelsen har sig bekant, icke föranlett något Kungl. Maj:ts beslut. Under hand har meddelats länsstyrelsen, att dylika förskott för närvarande icke torde kunna påräknas i någon nämnvärd omfattning i avbidan på ny byggnadslagstiftning, vilket länsstyrelsen finner mycket beklagligt, enär detta kommer att verka fördröjande för åtskilliga mycket angelägna planarbeten.

I den nu framlagda motionen framhålla motionärerna, bland annat, att i det föreliggande förslaget till ny byggnadslag m. m. endast städernas och den egentliga landsbygdens frågor upptagits till behandling samt att skärgårdens bebyggelsefrågor i grundväsentliga hänseenden vore av annan art än städernas och den egentliga landsbygdens.

Länsstyrelsen vill icke förneka, att bebyggelse- och planläggningsförhållandena inom de bohusländska fiskelägena delvis äro av säregen natur och att här föreliggande problem, som i vissa avseenden skilja sig från de gängse problemen i samband med stadsplane- och byggnadspaneläggning. Emellertid torde såväl den nuvarande som den av stadsplaneutredningen 1942 föreslagna nya lagstiftningen — med smidig tillämpning — inrymma möjligheter att på ett tillfredsställande sätt reglera fiskelägenas plan- och bebyggelsefrågor. Såväl stadsplanen som byggnadsplanen torde vara planinstitut av sådan smidig och anpassbar art, att dessa institut måste anses vara lämpade för reglering jämväl av den tätbebyggelse, som förefinnes i fiskelägena.

Av motionärerna gjort påstående, att skärgårdsbefolkningen i motsats till städernas och landsbygdens folk förmenas möjligheten att med stöd av ändamålsenliga och för sina egenartade förhållanden avpassade riktlinjer dryfta och bestämman om sina bebyggelsefrågor, finner länsstyrelsen sålunda helt ogrundat.

Motionärerna ha ansett sig särskilt böra omnämna, att besvär anförts över av länsstyrelsen ”i anslutning till gällande normalpraxis för landsbygden” utfärdade bestämmelser för nio olika områden inom Öckerö kommun. I anledning härav får länsstyrelsen upplysningsvis meddela, att länsstyrelsen ansett det erforderligt med reglering av byggnadsverksamheten inom hela Öckerö kommun samt önskvärt att där få till stånd ansvariga byggnadsnämnder, att beslutet avser utomplansbestämmelser och byggnadsordningar, att uppdelningen på nio områden betingats av att kommunen uteslutande består av öar, att bestämmelser av likartat innehåll redan tidigare gällt för stora delar av kommunen — öarna Öckerö, Hälsö, Stuvö och Björkö — att avsikten är att — i den mån så ej redan skett — få till stånd byggnadsplaner för de tätbebyggda områdena av de olika fiskelägena samt att länsstyrelsen vid behandlingen av frågor om tillstånd till nybyggnad och dispens från utomplansbestämmelserna inom nämnda områden kommer att taga vederbörlig hänsyn till de särskilda förhållandena och behoven inom tätbebyggelsen.

Motionärerna framhålla vidare, bland annat, att om sådana riktlinjer som

avses i motionen bleve utarbetade "de nu talrika besvärärendena i stadsplane- och byggnadsplanefrågor skulle minska". I anledning härav vill länsstyrelsen jämväl upplysningsvis meddela, att i fråga om fiskelägena och därmed jämförliga samhällen inom länet under åren 1941—1945 besvär anförts över nedan angivet antal beslut av länsstyrelsen avseende stadsplan 0, byggnadsplan 0, avstyckningsplan 0, utomplansbestämmelser 3, nybyggnadsförbud enligt stadsplanlagen 0, dispens från sådant nybyggnadsförbud 6, avstyckningsförbud 0 samt vägrad fastställelse å avstyckning eller vägrat tillstånd till avstyckning 4. Antalet av under samma tid utav länsstyrelsen meddelade, fiskelägena berörande beslut uppgick till i fråga om stadsplan 11, byggnadsplan 10, avstyckningsplan 15, utomplansbestämmelser 9, nybyggnadsförbud enligt stadsplanlagen 74, varav det stora flertalet beslut avsett förlängning i regel på 1 eller 2 år av tidigare utfärdade förbud, dispens från sådant nybyggnadsförbud 499, avstyckningsförbud 6 samt fastställelse å avstyckning och tillstånd till avstyckning 962.

Länsstyrelsen anser sig sålunda icke kunna tillstyrka den i motionen föreslagna utredningen.

Byggnadsstyrelsen anför, att styrelsen icke funnit anledning att frångå sitt i anledning av motionen till 1945 års riksdag i samma ämne avgivna yttrande, vari styrelsen bland annat framhållit, att det för åvägbringande av en lösning av förevarande spörsmål ytterst komme an på uppgörandet av stads- eller byggnadsplaner, som smidigt anpassade sig efter de olika fiskelägenas lokala förhållanden och behov, samt möjligheten att få tillgång till fackmän, som kunde åtaga sig dessa uppgifter.

Svenska Västskustfiskarnas Centralförbund hänvisar till sitt yttrande i ämnet till 1945 års riksdag samt erinrar därefter om att sedan dess 1942 års stadsplaneutredning avgivit betänkande nr III med förslag till byggnadslag m. m. Förbundet anför därefter följande.

I detta betänkande har skärgårdens bebyggelseförhållanden icke blivit föremål för undersökning och några riktlinjer för dess ordnande har icke avgivits, vilket däremot blivit fallet för bebyggelsen i städerna och den egentliga landsbygden. För fiskarebefolkningens del kunna alltså inga nya möjligheter skönjas till förbättrande av de missförhållanden, som uppstått och på senare tid tilltagit vid ordnandet av fiskelägenas bebyggelseförhållanden. Med anledning härav ha municipalfullmäktige och byggnadsnämnden i 16 skärgårdssamhällen i Bohuslän i underdånig skrivelse till Konungen gjort framställning om att en kommitté måtte tillsättas i enlighet med den av riksdagens andra kammare den 4 maj 1945 bifallna motion nr 70.

Förbundet finner de skäl, som dessa municipalmyndigheter liksom motionärerna i riksdagen anført till stöd för sina framställningar väl grundade och anser det även ur fiskets synpunkt angeläget att desamma bifallas samt begärda åtgärder snarast möjligt komma till stånd.

Med anledning av vad som sålunda nu och tidigare anförts i denna fråga tillstyrker förbundet på det livligaste bifall till motionen. Den av Svenska västskustfiskarnas centralförbund berörda framställningen om tillsättande av en utredning beror ännu på Kungl. Maj:ts prövning.

Utskottet har i anledning av den nu till behandling förevarande motionen företagit en studieresa till Bohuslän och besökt följande fiskelägen, nämligen

Hunnebostrand, Gravarne, Smögen, Grundsund och Mollösund. Vid dessa besök ha representanter för vederbörande kommunala myndigheter fått tillfälle att framlägga sina synpunkter i frågan. Härvid ha även närvarit t. f. länsarkitekten i Göteborgs och Bohus län, arbetschefen vid väg- och vattenbyggnadsstyrelsens hamnarbeten, västra distriktet, samt en representant för kulturminnesrådet i samma län.

Utskottet.

För egen del får utskottet anföra följande.

I sitt utlåtande över motsvarande motion vid 1945 års riksdag gav första kammarens andra tillfälliga utskott uttryck åt den uppfattningen, att reglering och planläggning i Bohusläns fiskelägen i många fall icke äro tillfredsställande. Detta omdöme har utskottet fått bestyrkt under sin nu företagna studieresa. Såsom i berörda utlåtande framhölls, bero dock icke dessa olägenheter på att gällande författningar på området, stadsplanelagen och byggnadsstadgan, skulle lägga hinder i vägen för en rationell lösning av ifrågavarande problem. Dessa författningar innehålla icke några på denna fråga inverkan bestämmler, som äro av tvingande natur eller för vilka dispens icke kan lämnas. Sedan ifrågavarande spörsmål senast var föremål för riksdagens behandling, har stadsplaneutredningen avgivit förslag till byggnadslag. Om enligt detta förslag i lika mån som enligt gällande bestämmelser möjlighet finnes att i förevarande hänseende laga efter lägligheten, så har å andra sidan i samband med förslaget icke framkommit något, ägnat att lösa de med motionen avsedda problemen.

Av vad utskottet sett och erfarit vid besöken i olika fiskelägen, har utskottet bibragts den uppfattningen, att planförfattarna särskilt tidigare icke ägt den ingående kännedom rörande de säregna förhållandena i de bohuslänska fiskelägena utan vilket det icke torde vara möjligt att skapa goda stadsplaner. Bebyggelsen har ofta tvingats in i stela former utan att traditionella hänsyn och det praktiska livets krav blivit i tillräcklig grad beaktade. Önskvärd samstämmighet synes icke alltid ha förefunnits vid lösandet av stadsplane- och hamnfrågor.

Emellertid vill det synas, som om man på senare tid börjat att få blicken mera öppen för att planlägningsfrågorna i Bohusläns fiskelägen icke kunna lösas efter samma schabloner som i samhällen av mera ordinärt slag. I ett nyligen uppgjort förslag till stadsplan för ett fiskeläge har man till exempel i stor utsträckning överlämnat åt byggnadsnämnden att från fall till fall träffa avgörande i frågor, som tidigare icke kunnat regleras utan dispensförfarande. Berörda stadsplaneförslag har ännu icke varit föremål för myndigheternas granskning, och utskottet kan helt naturligt icke uttala sig om, huruvida och i vad mån förslaget lämpligen låter sig realiseras. Det förefaller dock, som om metoden att lämna byggnadsnämnden förhållandevis vidsträckt befogenheter i fråga om bebyggelsens reglerande skulle vara en framkomlig väg. Ett villkor för en dylik ordning bör givetvis vara — såsom ock uti ifrågavarande stadsplaneförslag är förutsatt — att byggnadsnämnden till sitt förfogande har sakkunnigt tekniskt biträde.

Vid övervägande av det nu föreliggande spørsmålet har utskottet kommit till den slutsatsen, att förhållandena icke kunna anses vara av sådan art, att det — såsom väl motionärerna närmast utgå ifrån — skulle erfordras någon speciallagstiftning på förevarande område för de bohuslänska fiskelägenas del. Där emot anser utskottet, att det borde vara av stort värde, om det på grundval av bland annat de erfarenheter, som hittills vunnits på området, skulle kunna utarbetas allmänna anvisningar för behandling av fiskelägenas stadsplane- och byggnadsplaneproblem. Dylika anvisningar böra utarbetas med aktgivande på icke blott stadsplanetekniska synpunkter utan även traditionella hänsyn, arbetslivets former samt de ekonomiska och sociala förhållandena inom fiskelägena. Det är sålunda av vikt, att sakkunskap representerande samtliga ifrågasvarande intressen ävensom erforderlig sakkunskap på fiskehamnsbyggandets område får tillfälle att göra sina synpunkter gällande i samband med de ifrågasatta anvisningarnas tillkomst. Bortsett från anvisningarnas främsta syfte att tjäna till ledning för planförfattare skulle de jämväl kunna bliva värdefulla för de kommunala myndigheterna att rådfråga i tillämpningsspörsmål. Anvisningarna torde lämpligen kunna utarbetas av byggnadsstyrelsen med biträde av särskilda sakkunniga.

Vidare får utskottet framhålla angelägenheten av att det med avgörande av planläggningsfrågorna icke drager så långt ut på tiden som hittills ofta skett. De konsekvenser i form av byggnadsförbud, som följa av dylika uppskov, innebära nämligen ofta avsevärda olägenheter för fastighetsägarna till skada för en sund utveckling av bebyggelsen. Dröjsmålen synas emellertid i vissa fall även bero på vederbörande kommunala organ och ej enbart på de statliga myndigheter, som ha att taga befattning med planfrågorna.

Slutligen anser sig utskottet böra beröra ett spørsmål, som — ehuru det ligger utom ramen för den föreliggande motionen — dock icke synes böra förbigås i detta sammanhang. Utskottet har under sin studieresa erfarit, att äganderättsförhållandena i fiskelägena på vissa håll äro mycket oklara, vilket bland annat medfört, att husägarna i stor utsträckning icke kunnat erhålla lagfart å sina tomter och därmed också avstängts från möjligheten att belåna sina fastigheter mot inteckning, erhålla bostadsförbättringslån m. m. Ordnade förhållanden torde i många fall icke kunna åstadkommas utan kostsamma utredningar. Å vederbörande domsagokanslier torde det saknas erforderliga resurser för att verkställa de omfattande utredningar, som krävas. Det skulle därför enligt utskottets mening vara synnerligen önskvärt, om det från Kungl. Maj:ts sida kunde vidtagas åtgärder i syfte att bringa reda i de hänseenden, varom nu är fråga.

Under återopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att första kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utarbetandet av all-

männas anvisningar för behandlingen av de bohuslänska fiskelägenas stadsplane- och byggnadsplaneproblem.

Stockholm den 28 maj 1946.

På utskottets vägnar:

IVAR EKSTRÖMER.

Närvarande: herrar *Ekströmer, Heüman, Nils Elowsson, Albert Andersson, Birger Andersson*, fru *Sjöström-Bengtsson* och herr *Albertsson*.
